

BARBARA OBREBSKA-STARKŁOWA (1937-2016)

Barbara Obrebska urodziła się 8 VII 1937 r. w Międzyrzecu Podlaskim, w rodzinie inżyniera budowlanego. Szkołę podstawową i liceum ogólnokształcące ukończyła w swojej rodzinnej miejscowości. Studia rozpoczęła w 1954 r. na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Warszawskiego. Zainteresowana środowiskiem geograficznym, także meteorologią i klimatologią, napisała pracę magisterską pt. *Klimat Iwonicza Zdroju*. Promotorem była doc. dr Zofia Kaczorowska, autorka popularnego wśród studentów podstawowego podręcznika pt. *Pogoda i klimat*. Wykonana praca magisterska okazała się bardzo przydatna do badań środowiskowych w Urzędzie Wojewódzkim w Rzeszowie.



Zawarcie związku małżeńskiego z Leszkiem Starkłem spowodowało przeniesienie się jej do Krakowa. Tu w 1959 r. rozpoczęła się, z biegiem lat wspaniale rozwijająca się, jej kariera naukowa. Początkowo pracowała jako asystent – meteorolog w Katedrze Astronomii Teoretycznej i Geofizyki Astronomicznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, następnie przez 12 miesięcy w Przedsiębiorstwie Hydrogeologicznym, zdobywając doświadczenie w pracy terenowej w rejonie budowanych zbiorników wodnych w dorzeczu Sanu. Od listopada 1961 r. podjęła pracę na stanowisku asystenta w ówczesnej Katedrze Geografii Fizycznej UJ. W latach następnych współpracowała z pracownikami tej Katedry. Prowadziła badania dotyczące klimatu Babiej Góry, wspólnie z leśnikami zajęła się obserwacjami mikroklimatycznymi w rezerwacie lipowym w Miliku w Beskidzie Sądeckim, a w latach 1961-1962 rozpoczęła prace terenowe związane z badaniami mezo- i mikroklimatycznymi w Gorcach. Opracowania wyników tych badań, wraz z nowatorskimi wnioskami, które odnosiły się nie tylko do wybranego terenu badań, ale dotyczyły również wyznaczenia granic pięter leśnych, przedstawiła w rozprawie pt. *Stosunki mezo- i mikroklimatyczne na pograniczu pięter leśnych i pól uprawnych w Gorcach*. Rozprawa ta stała się podstawą uzyskania stopnia doktora nauk przyrodniczych w 1968 r. Promotorem był prof. Mieczysław Klimaszewski. Dużym osiągnięciem pracy stała się możliwość wydzielenia trzech pięter klimatycznych (ściśle – mezoklimatycznych) w górach średniej wysokości.

W późniejszych badaniach Pani Profesor poświęciła wiele publikacji związkowi między środowiskiem przyrodniczym a procesami zachodzącymi w atmosferze. Publikowała prace z pogranicza klimatologii i fenologii, klimatologii i agrometeorologii, głównie na podstawie materiałów z badań w Beskidzie Niskim i w południowej części dorzecza Dunajca.

Nieco później rozwinęła w macierzystym Zakładzie Klimatologii nieporuszaną wcześniej bioklimatologię człowieka. Współpracowała również z prof. Mieczysławem Hessem, późniejszym profesorem Tadeuszem Niedźwiedziem i wciągała do badań naukowych młodych asystentów i studentów – magistrantów, nigdy nie żałując poświęcanego im czasu na przekazywanie wiedzy i metod badawczych, również w terenie. Szczególnie istotne pole badawcze otworzyło się wówczas nad rzeką Rabą, w pobliżu miejscowości Dobczyce, gdzie rozpoczęły się prace związane z realizacją projektu budowy zapory i zbiornika wody pitnej dla Krakowa. Na Pogórzu Wielickim, nad Rabą działała stacja meteorologiczna Gaik-Brzezowa, należąca do Zakładu Klimatologii UJ, w związku z czym rozpoczęły się przygotowania mające na celu przeniesienie tej stacji na teren położony wyżej. Konieczność penetracji terenu i zachowania dużego dorobku naukowego tej stacji spowodowała wzmożenie badań terenowych.

Stopień doktora habilitowanego uzyskała w 1978 r. Rada Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UJ przyznała jej ten stopień na podstawie pracy pt. *Typologia i regionalizacja fenologiczno-klimatyczna na przykładzie dorzecza górnej Wisły* oraz bogatego dorobku naukowego. Od grudnia 1979 r. pracowała na stanowisku docenta, a w lutym 1991 r. uzyskała stanowisko profesora nadzwyczajnego, po nadaniu jej przez Prezydenta RP tytułu profesora nauk przyrodniczych. W 1993 r., po śmierci kierownika Zakładu Klimatologii, prof. M. Hessa, objęła funkcję kierownika tego Zakładu, mając pod opieką dwie stacje

meteorologiczne: w Krakowie stację należącą do 1976 r. do Obserwatorium Astronomicznego UJ, mającą siedzibę w Collegium Śniadeckiego i przyległym Ogrodzie Botanicznym, przy ul. Kopernika oraz zmodernizowaną Stację Naukową w Gaiku-Brzezowej nad Rabą.

Dalsze swoje prace Pani Profesor poświęciła przedstawionej tematyce, rozszerzając badania na obszarze południowej strony Karpat Zachodnich. Na podstawie wyników badań naukowców słowackich po południowej stronie Karpat i swoich (wraz z zespołem) po stronie północnej Karpat przedstawiła różnicowanie reżimu fenologiczno-klimatycznego na tych terenach. Więcej uwagi poświęciła terenom Beskidu Niskiego, w obrębie którego stwierdziła pewną klimatyczną odrębność. Zajął się ponadto przedstawieniem stosunków klimatycznych ówczesnego województwa bielskiego i tarnowskiego, powtórnie warunkami klimatycznymi Babiej Góry, a także – jako współautor – stosunkami klimatycznymi Sudetów. Wśród licznych tematów badawczych, które podejmowała i kontynuowała, szczególne miejsce zajmuje konstruowanie map warunków mezoklimatycznych w górach średnich. Wykorzystała w tym celu wyniki swoich badań w Gorcach, w Beskidzie Niskim, ogólnie – w dorzeczu górnej Wisły. Te prace – dziś już nieco zapomniane – okazały się prekursorskie. Obecne metody tworzenia map, opierające się na systemach informacji geograficznej (GIS), są dokładniejsze i bardziej wszechstronne, ale należy docenić pomysłowość i trud włożony przez Panią Profesor.

Sporo czasu i wysiłku poświęciła również zagadnieniom klimatu miejskiego, ze szczególnym uwzględnieniem warunków bioklimatycznych, na przykładzie Krakowa. W tej tematyce współpracowała przede wszystkim z M. Hessem, T. Niedźwiedziem, Z. Oleckim. W znaczący sposób przyczyniła się do publikacji wyników obserwacji i badań naukowych na uniwersyteckiej stacji meteorologicznej. Z okazji 200-lecia tej stacji w 1992 r. ukazały się 3 tomy *Zeszytów Naukowych UJ*, zatytułowane *Results of studies at the climatological station of the Jagiellonian University in Cracow*.

W dalszym ciągu jednak główną domeną badawczą prac Pani Profesor były obszary górskie. Powstały publikacje dotyczące różnicowania warunków klimatycznych i zmian gospodarczych w dolinach górskich, prace dotyczące zauważalnych zmian klimatu w obszarach górskich, szczegółowe prace dotyczące przebiegu wybranych elementów klimatu na określonych terenach. Pewnym wyłomem okazała się pionierska praca opublikowana wspólnie z mężem w *Zeszytach IG PZ PAN* pt. *Efekt cieplarniany a globalne zmiany środowiska przyrodniczego* (1992). W późniejszych latach tematyka wpływu zmian klimatu na środowisko pojawia się częściej, podobnie jak zagadnienia bioklimatyczne. Wiele prac z dziesięciolecia 1991-2000 i po roku 2000 mieści się w tematyce konferencji naukowych, w których Pani Profesor brała aktywny udział. Należą do nich prace powstałe we współpracownikami, uczniami i wychowankami lub na zaproszenie uczonych zagranicznych.

Prof. B. Obrębska-Starkłowa angażowała się aktywnie w działalność redaktorską, czemu sprzyjała łatwość posługiwania się słowem pisanym i dobra znajomość kilku języków obcych. W Uniwersytecie Jagiellońskim w latach 1984-1996 była członkiem Senackiej Komisji ds. Wydawnictw UJ, w latach 1981-1996 przewodniczącą Komisji ds. Wydawnictw na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi. Była również wieloletnim redaktorem Serii Geografii Fizycznej *Prac Geograficznych* Instytutu Geografii UJ. Pracowała w komitetach redakcyjnych innych czasopism naukowych, dziś już nieistniejących na rynku wydawniczym w edycji zeszytowej, jak *Problemy Zagospodarowania Ziem Górskich*, *Folia Geographica*, *Studia Naturae* i innych.

Była członkiem licznych organizacji i stowarzyszeń naukowych, w zarządach których pełniła ważne funkcje. Na przykład, w latach 1984-1990 była członkiem Komitetu Meteorologii i Fizyki Atmosfery PAN, także członkiem Rady Naukowej ówczesnego Instytutu Kształtowania Środowiska w Krakowie. Aktywnie uczestniczyła również w innych stowarzyszeniach naukowych, jak Polskie Towarzystwo Geograficzne, Polskie Towarzystwo Geofizyczne, Komitet Zagospodarowania Ziem Górskich PAN, Polskie Towarzystwo Rozwoju Ziem Górskich.

Osobny akapit należy poświęcić współpracy międzynarodowej Pani Profesor. Uczestniczyła czynnie w 9 Konferencjach Meteorologii Karpackiej, trzech konferencjach Meteorologii Alpejskiej, konferencjach w Niemczech, Austrii, ówczesnej Czechosłowacji, Japonii, Rumunii i Finlandii. W latach 1984-1985 przebywała na stypendium naukowym w University of Wisconsin w Stevens Point (USA)

i tam nawiązała współpracę z uczonymi zajmującymi się warunkami klimatycznymi lasów górskich. Rozpoczęta współpraca była kontynuowana z uczonymi z Finlandii. Przyczyniła się także do rozwoju badań z zakresu bioklimatologii w warunkach klimatu górskiego. Na prośbę pracowników nauki z zagranicznych ośrodków naukowych wykonywała recenzje artykułów i rozpraw naukowych.

W roku 1995 objęła przewodnictwo Komitetu Organizacyjnego Międzynarodowej Konferencji *Climate Dynamics and the Global Change Perspective* w Krakowie. Pięć lat później (rok 2000) była głównym organizatorem podobnej konferencji *Images and Reconstructions of Weather and Climate over the last Millenium*, która okazała się dużym sukcesem naukowym i organizacyjnym. Trwałym wkładem w rozwój krakowskiej klimatologii okazało się wydawnictwo pokonferencyjne w postaci 2 tomów materiałów z tej konferencji.

W ciągu lat pracy w Uniwersytecie Jagiellońskim wiele godzin poświęciła dydaktyce. Prowadziła liczne zajęcia, zarówno w formie ćwiczeń i praktyk terenowych, jak wykładów, konwersatoriów i seminariów magisterskich z zakresu meteorologii i klimatologii ogólnej, regionalnej, stosowanej, mikroklimatologii, bioklimatologii człowieka i innych specjalności. Bardzo poważana i lubiana przez studentów, zawsze znajdowała czas na konsultacje i rozmowy ze studentami i asystentami. Wypromowała ponad 100 magistrów, 6 doktorów, była recenzentem licznych rozpraw doktorskich i habilitacyjnych.

Pani Profesor Barbara Obrębska-Starkłowa pozostanie w pamięci jej współpracowników i wychowanków jako osoba niezwykle zorganizowana, pracowita i życzliwa, a jednocześnie skromna. Potrafiła zachęcić studentów i młodych pracowników nauki do ciągłego pogłębiania wiedzy, do cierpliwości w badaniach zarówno terenowych, jak i żmudnych opracowaniach statystycznych, tak niezbędnych w klimatologii. Jej nieustający zapal naukowy, dążność do rozwijania swoich umiejętności pozostaje przykładem również obecnie. We wspomnieniach wielu znających ją osób pozostaje jako prawdziwa uczona, mądra, kierująca się zawsze mocnymi zasadami etycznymi.

Opublikowała ponad 200 artykułów, rozpraw, komunikatów naukowych, w większości samodzielnych. Za swoje liczne osiągnięcia naukowe, za działalność dydaktyczną i organizacyjną otrzymywała wielokrotnie nagrody Rektora i Ministerstwa Edukacji Narodowej (później Szkolnictwa Wyższego). Złoty Krzyż Zasługi otrzymała w 1980 r., Medal Komisji Edukacji Narodowej w 1991 r., a Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski w 2005 r.

Po ciężkiej, długotrwałej chorobie zmarła 29 II 2016 r. Została pochowana na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Janina Trepieńska

DOROTA OLEARCZYK (1962-2016)

Dorota Olearczyk urodziła się 11 IX 1962 r. we Wrocławiu. Po ukończeniu studiów w 1988 r., 1 września 1990 rozpoczęła pracę w Instytucie Inżynierii Środowiska, z którym była związana do końca.

Dyplom magistra inżyniera melioracji wodnych uzyskiwała w 1988 r. na ówczesnym Wydziale Melioracji Wodnych Akademii Rolniczej we Wrocławiu (obecnie Wydział Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji Uniwersytetu Przyrodniczego), na podstawie pracy pt. *Wstępny projekt modernizacji wałów rzeki Odry od Brzegu do Wrocławia*, której promotorem był dr hab. inż. Czesław Szczegielniak. W 1994 r. otrzymała dyplom MSc (MSc Degree in Water in Water Resources Management and Hydrology) na Wageningen Agricultural

